

2024-2025 Eđitim-Öđretim Yılı

MÜHENDİSLİK ETİğİ

13.HAFTA

Örnek Vaka İncelemeleri

ÖđR. GÖR. KORAY ÇOŞKUN

Evrensel Etik İlkeleri

- Adalet
- Hukukun üstünlüğü
- Doğruluk ve Dürüstlük
- Eşitlik
- Tarafsızlık
- Sorumluluk
- İnsan hakları
- Hoşgörü
- Saygı
- Demokrasi
- Hak ve Özgürlükler
- Emegın hakkı
- Tutumluluk

“Ethics is knowing what we had to do.”
(Socrates)

MESLEK ETİĞİ

Mesleki Etik İlkeleri

- Doğruluk
- Yasallık (Hukuka Saygı)
- Yeterlik (Liyakat)
- Güvenilirlik
- Mesleğe Bağlılık
- Dürüstlük
- Toplumsal ve mesleki sorumluluk
- Tarafsızlık

MESLEK ETİĞİ

Mesleki Etik Dışı Davranışlar

- Ayrımcılık
- Kayırma
- Rüşvet
- Psikolojik Yıldıрма (Mobbing)
- Görevde İhmal
- Sömürü (İstismar)
- Bencillik
- Yolsuzluk
- Şiddet-Baskı-Saldırganlık
- İş İlişkilerine Politika Karıştırma
- Hakaret ve Küfür
- Bedensel ve Cinsel İstismar
- Görev ve Yetkinin Kötüye Kullanımı
- Dedikodu
- Zimmet

BİR DAVRANIŞIN ETİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Karmaşık ve şaşırtıcı olasılıklar arasında karar vermek gerektiğinde etik dışı davranışlardan kaçınmak için, yapılacak etik testler yararlı olmaktadır. Bu amaçla bir çalışan, belli bir konuda karar vermeden önce aşağıdaki altı soruya yanıt vermelidir.

- 1. Bu doğru mu ?**
- 2. Bu adil mi?**
- 3. Eğer birisi zarar göreceyse bu kim ?**
- 4. Eğer verdiğiniz karar gazetelerin birinci sayfasında yer alsaydı kendinizi rahat hisseder miydiniz ?**
- 5. Aileniz, çocuğunuz ya da akrabalarınıza bunu söyler miydiniz ?**
- 6. Olay nasıl kokuyor ?**

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Kamuda Çıkar Çatışması Örnekleri:

1. Bir kişinin kamu görevine atanması
2. Kurumdan ayrıldıktan sonra kurumla iş yapma (Revolving Door)
3. İkinci iş
4. Hediye Kabul etme
5. Özel Çıkar – Kamu Çıkarı
6. Görevin özel çıkar sağlama amacıyla kullanılması
7. Yasa dışı nüfuz kullanma – Kanunsuz emir

<https://cdniys.tarimorman.gov.tr/api/File/GetFile/425/Konulcerik/729/1077/DosyaGaleri/etik-davranis-ilkeleri.pdf>

WHISTLEBLOWING TÜRLERİ

- Whistleblowing için iki şekilde sınıflandırma yapılabilmektedir.
- 1. Yasa-Dışı ve Etik-Dışı Davranış ve Eylemlerin Nereye veya Kime Bildirildiğine Dair Yapılmasına göre;
 - **‘İçsel Whistleblowing’**
 - **‘Dışsal Whistleblowing’**
- 2. Whistleblowing’in Nasıl ve Hangi Yöntemlerle Yapıldığına Dair
 - **‘Aleni Whistleblowing’**
 - **‘Zımni Whistleblowing’**

Vaka Alıştırmaları

- Aşağıdaki sorulara **Evet, Hayır, Duruma Bağlı** yanıtlarından birisini vermeye çalışınız.
- Bir arkadaşınız, bitirme projenizde kullanabileceğiniz pahalı bir bilgisayar programını kopyalayıp şifresini kırarak sizinle değiş-tokuş yapmak istiyor. Kabul eder misiniz?
- Bir grup arkadaşınız açtırmak istedikleri bir dersin kontenjan kotasını doldurmak için sizin de kayıt yaptırmanız ve ders açıldıktan sonra çekilmeniz için teklifte bulunuyorlar. Kabul eder misiniz?
- Ekip çalışması şeklinde yürütülen bir dersin genel başarı notu hesaplanırken, ekip üyelerinin birbirleri için verdikleri notlar ağırlıklı olarak değerlendirmeye alınıyor. Ekipteki tüm arkadaşlarınıza tam not (100) verir misiniz?
- Fabrikanızın mutfak stokunda yaptığınız son sayımda geçmiş dönemde satın alınmış önemli miktarda un ve margarinin son kullanma tarihinin geçmiş olduğunu tespit ettiniz. Hepsini imha eder misiniz?

Vaka Alıştırmaları

- Aşağıdaki sorulara **Evet, Hayır, Duruma Bağlı** yanıtlarından birisini vermeye çalışınız.
- Fiziksel olarak bir hastalığınız yok fakat duygusal açıdan kendinizi tükenmiş hissediyorsunuz. İşyerinde arkadaşınıza telefon açıp hasta olduğunuzu bahane ederek görevlerinizi birkaç gün üstlenmesini rica eder misiniz?
- Kök hücre ve klonlama araştırmaları sürdürülmeli mi? İnsanların klonlanması, insan hayatının eşsizliğini, kutsallığını ve onurunu tehdit eder mi?
- Lisansüstü programına kayıtlı öğrencisiniz. Aynı üniversitenin kadrosunda göreve başladınız. Üniversitenin yemekhanesinin öğrenci indiriminden yararlanmaya devam eder misiniz?
- Bir ihale için teklif verdiniz. Tekliflerin açılmasından önce, ihaleye katılan diğer şirketlerden biri “ihaleden çekilmenizi ve bunun karşılığında da proje için sarfettiğiniz emeğin bedelini ödeyeceğini” açıklıyor. Nasıl davranırsınız?

Örnek Vaka-1

- Bir müteahhit, yapılacak binaların ve elektrik altyapılarının kontrolü ve projelendirilmesi için bir mühendisi işe alır.
- Yapılan projelerde mühendisin imzası bulunmaktadır. Kısa bir süre çalıştıktan sonra mühendis bu görevden ayrılarak daha iyi imkanlar teklif eden başka bir şirkette göreve başlar.
- Fakat bu arada, daha önce çalıştığı şirketin sahibi olan müteahhitin kendi adına meslek odasına imza sahteleyerek vize için projeler sunulmaya devam ettiğini öğrenir.
- Müteahhit bunun üzerine mühendise bir anlaşma teklif eder. Bu anlaşmaya göre mühendis, müteahhidin meslek odasına verdiği tüm projelerde kendi imzasının bulunduğunu para karşılığı kabul eder.

Örnek Vaka-2

- Mühendis Hasan Bey Trabzon Belediyesi Katı-Atık Yönetim Planlama Kurulu başkanı olarak iki olası çöp alanı konusunda tercih yapmak üzeredir:
- (1) Kurul tarafından önerilen az nüfusa sahip Arsin/Yeşilyalı bölgesi açıkları,
- (2) “Trabzon Ticaret Odası (TTO)” tarafından önerilen yaklaşık 4000 kişinin yaşadığı doğudan gelen inşaat işçilerinin ve Suriyeden gelen mültecilerin bölgesi sayılan Araklı/Taşkent bölgesi.
- Bir grup TTO üyesi zengin, Arsin/Yeşilyalı bölgesi civarında yatırım amaçlı olarak bir arazi almayı planlamaktadırlar. O civarda bir katı-atık çöp alanı bulunması yeni inşaa edilecek lüks konutların olduğu bir mahalleye yakın olması fikri kulağa pek de hoş gelmediği için kampanyası başlatırlar ve Taşkent bölgesini önerirler.
- Hasan Bey etik ilkesi açısından nasıl değerlendirmeli?

Örnek Vaka-3

- Ahmet (Ar-Ge Müdürü), KIBCELL’de geliştirdiği yazılımlarla başarılı hizmetler yürütmektedir. Rakip bir şirket olan CELLSIM tarafından kendisine Genel Müdür Yardımcılığı pozisyonu önerilir.
- Ahmet, KIBCELL’le imzaladığı sözleşmeye göre, çalıştığı iki yıl boyunca kendisinin ürettiği veya öğrendiği tüm teknolojileri KIBCELL’den ayrıldıktan sonra kullanamayacaktır.
- CELLSIM’de çalışmaya başladıktan birkaç ay sonra kendisinden KIBCELL’de geliştirdiği bazı gizli yazılımları ifşa etmesi istenir.
- Bu durum, rakip şirketten bilgi çalma teşebbüsüdür. Ahmet’e bu yeni görevin teklif edilmesinin asıl sebebi, KIBCELL’e ait gizli yazılım bilgilerinin ele geçirilmesi olduğu şüphelenilmektedir.

Örnek Vaka-4

- Bir büyük basın kuruluşu yapılmakta olan Boğaz köprü inşaatını ziyaret ederek gecikmelerin neden ve maliyeti, meydana gelmiş çok sayıdaki iş kazaları ve projenin geleceği konusunda görüş bildirmenizi istedi.
- Bunun için de size belli bir meblağ ödeyecek.
- İnşaat alanına gününbirlik bir ziyaret yaparak genel bir rapor hazırladınız, gelecekte doğabilecek sorunları göz önüne alarak yapılması gerekli ilave testler var, ayrıca buna benzer başka teknik tedbirler de öngördünüz.
- Yazdığınız rapora dayanarak basın kuruluşu bir seri yazı hazırladı, inşaatta çalışan mühendisler, taşeron firmanın kendisine suçlamalar ve hatta yolsuzluk iddiaları gündeme getirdi. Gelecekte bu projenin güvenliksiz olacağını kamuoyuna açıkladı.
- Kamu kuruluşu olduğundan bu yazı dizisi üzerine ilgililer için soruşturma açıldı, sizi de ifade vermeye çağırdılar. Siz de bu tür iddialar değil, teknik sorunlarla ilgili olarak rapor verdiğinizi bildirdiniz; projenin gelecekte güvenli olmayacağını söylemediniz ki..
- Bu davranışı için basın ahlak kurumuna başvurarak basın kuruluşu hakkında soruşturma açılmasını talep eder miydiniz?

Örnek Vaka-5 (Ford Pinto)

- 1978 senesinde Indiana'da Ford Pinto'ya bir arabanın arkadan vurması sonucunda, arkadaki yakıt tankı patladı ve arabadaki üç genç kız öldü.
- Ford genç kızların ölümünden sorumlu olarak mahkemeye verildi ve suçlu bulundu.
- Yakıt tankının tasarımı, her ne kadar yerel standartlara göre güvenli olsa da, o gün için kabul edilen mühendislik standartlarına göre hatalı idi.
- Mühendisler hatalı tasarımın farkındaydılar. Ancak, yöneticiler Pinto'yu pazardaki diğerleri ile rekabet edebilecek bir fiyatta, bir an önce pazara çıkartmak için, mühendislere hatalı tasarımı kullanmaları konusunda baskı yapmışlardı.

Örnek Vaka-5 Devam

- Mühendisler
 - arabayı üretme zorunluluğu ve
 - sürücünün güvenliği arasında ikileme düşmüşlerdi.
 - toplumun güvenliğine olan sorumlulukları ve
 - yöneticilerine olan sorumlulukları arasında kalmışlardı.

Örnek Vaka-5 Devam

Sonuç:

- dava için milyonlarca dolar harcanmış,
- ölenlerin yakınlarına tazminat ödenmiş ve
- toplumda kötü bir imaj yaratılmış,
- ama en acısı, üç genç hayatını kaybetmişti.

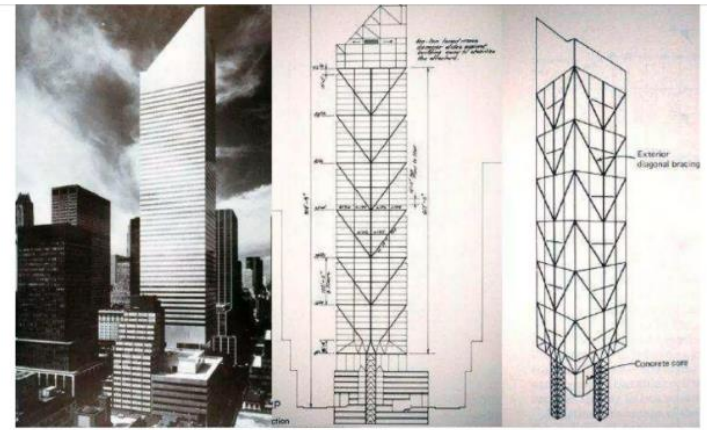
Pinto olayı, mühendislerin meslek yaşantıları boyunca karşılaşılabilecekleri mühendislik etik problemlerine, içine düşebilecekleri ikilemlere bir örnektir.

Örnek Vaka-6 (Citicorp Kulesi Olayı)

- ABD'de çok tanınan, başarılı bir yapı mühendisi olan William Le Messurier, 1977'de New York'ta yapımı tamamlanan Citicorp gökdeleninin tasarımcısıydı.
- 1978'de kulenin 16 yılda bir New York'ta görülen kasırgaya karşı dayanıklı olmadığını, Harvard'a ders vermeye gittiği sırada bir öğrencinin ödevi ile tesadüfen keşfetti.
- Kendisinin bilgisi olmadan yapımda bir de değişiklik yapılmıştı. Metal lamaların birleştirmelerinde kaynak yerine civatalar kullanılmıştı. Önce bunların çok fazla bir önemi olmadığını düşündü.
- Ancak, titiz yapısı nedeniyle bazı deneyler yaptı ve civata sayılarının yetersiz olduğunu gördü.

Örnek Vaka-6 Devam

- Derhal kulenin bağlantılarının sağlamlaştırılması için olayı basına sızdırmadan, Citibank yetkilileri ile görüştü. Ancak, onları ikna edemedi.
- Le Messurier daha önce öngörülmeleyen bir nedenle olabilecek bir felaketi önlemek için, tahmini olarak 8 Milyon Dolar tutabilecek tamir için ısrar etti.

Örnek Vaka-6 Devam

- İkna etmek çok zamanını aldı ve masrafları yüklenmesi (sigorta şirketi aracılığı ile) şartıyla tamirat kabul edildi.
- Kasırga geldiğinde tamirat kısmen bitirilmişti ve kuleye hiç birşey olmadı.
- Le Messurier'in ısrarları bir felaketi önlemişti.
- Citibank da hatalı yapımda Le Messurier'in bir suçu olmadığını kabul ederek, tamirat masraflarının yarısını üstlenmeyi sonunda kabul etti.

Örnek Vaka-6 Devam

Mühendislik etiğinde bu olay

- kendine güvenin,
- doğru bilinenler üzerinde ısrar etmenin,
- araştırmacı olmanın,
- güvenlik konularına olan duyarlı tavırların önemini vurgulamaktadır.

TEŞEKKÜRLER...

